

Oikeus lauluun ja leikkiin – kulttuurihyvinvointi kulttuurisena oikeutena

Hyvinvoiva maakunta -seminaari **11.12.2018**

Kulttuuriasiainpäällikkö Matti Karhos
Lahden kaupunki

LAHTI

”Kulttuuri ei ole elämän
korvike, vaan sen avain.”

LAHTI

Homo ludens eli leikkivä ihminen

- Johan Huizinga (7. joulukuuta 1872 Groningen – 1. helmikuuta 1945 De Steeg)
- hollantilainen historioitsija
- Teoksessaan Homo Ludens hän tarkastelee leikin asemaa eurooppalaisessa kulttuurissa.
- Leikkiminen ole pelkästään lasten huvi vaan ihmisen perusominaisuus. Meillä on luontainen tarve tehdä kaikenlaista näennäisesti tarpeetonta, syventyä asioihin, jotka eivät ole tästä maailmasta.

Homo ludens: Vom Ursprung der Kultur im Spiel, 1938

Leikkivä Ihminen: Yritys kulttuurin leikkiaineoksen määrittelemiseksi, suom. S. Salomaa 1947

Huizingan taikapiiri

- Taikapiiri on se tila, johon ihminen leikin ja pelin tiimellyksessä siirtyy. Tylsä, pelottava, hektinen tai mikä tahansa muu ympäristö vaihtuu hetkessä taikapiiriksi, jonka parissa on mukavampaa ja motivoivampaa olla.
- Taikapiiri on tiettyjen sääntöjen mukaan näytelty tilapäinen mielikuvitusmaailma oikean todellisuuden sisällä.
- Huizingan mukaan leikki ei kuulu vain leikkihetkiin vaan on läsnä kaiken aikaa ja miltei kaikkialla.
- Ilman leikkiä meiltä puuttuisi tärkeitä mielihyvän elämyksiä ja luovuutta - ehkä kulttuurikin.

Kulttuuriset oikeudet

- Oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti ovat YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, useissa Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa turvattuja ihmisen kulttuurisia perusoikeuksia.
- Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.

Kulttuurihyvinvoinnin mittaamisesta

- Kulttuurin harrastaminen vaikuttaa positiivisesti koettuun terveydentilaan ja voi jopa pidentää elinikää.
- Boinkum Benson Konlaanin Umeån yliopistoon vuonna 2001 tekemä kulttuurikokemuksia ja terveyttä käsittelevä väitöskirja taiteen merkityksestä terveyden edistämisessä.
- Perustui kahdeksan vuoden seurantatutkimukseen ja laajoihin ruotsalaisiin terveyttä koskeviin tutkimusaineistoihin.

Konlaan, Boinkum Benson: "Cultural Experience and Health: the coherence of health and leisure time activities". Umeå University Medical Dissertations, 2001.

Keskustelua Suomessa

Hyyppä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Keuruu: PS-kustannus

Liikanen, Hanna-Liisa 2003. Taide kohtaa elämän. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.

von Brandenburg, Cecilia 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä - Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Helsinki: Opetusministeriö.

Liikanen, Hanna-Liisa 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Helsinki: Opetusministeriö.

Uusi kulttuuritoimintalaki

- Uusi laki kuntien kulttuuritoiminnasta, joka korvaisi nykyisen lain vuodelta 1992.
- Perusteluosassa todetaan kuntien kulttuuritoiminnan tehtävistä (sivu 21), että ”kuntien kulttuuritoiminta kattaa nykyään laajemman kokonaisuuden kuin voimassa oleva lainsäädäntö.”
- Tällä hetkellä eduskunnan päätettävänä.
- Tullee voimaan v. 2019.

Uusi kulttuuritoimintalaki ja kulttuurihyvinvointi

Perusteluosa: ”Kuntien kulttuuritoiminta kattaa voimassaolevan lain mukaiset tehtävät, mutta kulttuuritoiminnan merkitys nähdään nykyisin laajemmin liittyen kulttuurin ja taiteen monipuolisiin yhteiskuntapoliittisiin sekä alueellisiin ja paikallisiin vaikutuksiin. Näistä vaikutuksista on saatu ja saadaan enenevästi myös tutkimustietoa. Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksia koskeva monipuolinen tutkimustieto liittyy sekä yhteisöllisiin että yksilöllisiin vaikutuksiin. Kulttuurilla on todettu useissa tutkimuksissa olevan suuri merkitys hyvinvointiin ja terveyteen, kuten myös osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen.”

2 § Lain tavoite

[...]

3) vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin

Kulttuurihyvinvoinnin määrittelyä

- Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia. Taide ja kulttuuri luovat jo itsessään hyvinvointia ja mielekästä elämää. Toisaalta niitä voidaan käyttää myös tavoitteellisesti edistämään hyvinvointia.
- Kulttuurihyvinvoinnin toteuttamisessa korostuu taide- ja kulttuuritoimijoiden ammattimainen ja pitkäjänteinen yhteistyö muiden toimialojen kanssa.

Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2017

Kulttuurihyvinvoinnin määrittelyä

- Kulttuurihyvinvointi viittaa ihmisen yksilölliseen tai yhteisöllisesti jaettuun kokemukseen siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen.
- Uudessa hyvinvointiajattelussa kulttuuriin ja taiteisiin osallistuminen huomioidaan sekä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävässä että osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.
- Kulttuuri ja taide ymmärretään laajassa merkityksessä, arjen kulttuurista korkeakulttuuriin.

Projektipäällikkö Anna-Mari Rosenlöf, Kulttuurihyvinvointi alueuudistuksessa, Satakunnan maakunnallinen kulttuurifoorumi 2017

MITÄ TUNTEITA TAIDE HERÄTTI?

TOP-5

- 19% HÄMMENNYS
- 14% RAUHA
- 14% IHAN SAMA
- 11% PÄRINÄ

21%
ILO

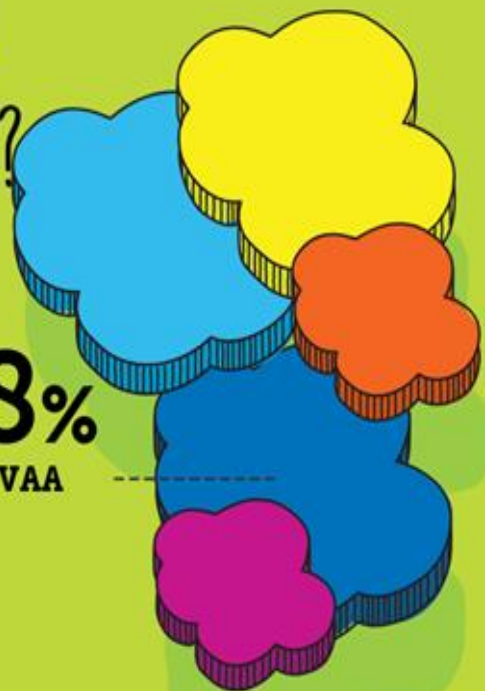
3 TAPAA ARVOSTELLA

NUORET ARVIOIVAT KOKEMAANSA KOLMESSA ERI KATEGORIASSA. TYÖKALUNA ON PITKÄ SANALISTA, JOSTA VALITAAN SANAT, JOTKA PARHAITEN PEILAAVAT TEOKSEN HERÄTTÄMIÄ TUNTEITA JA AJATUKSIA.

MILLAISTA TAIDE OLI?

TOP-5

18%
SEKAVAA

- 18% OUTOA
- 17% TAITAVAA
- 11% HAUSKAA
- 11% NEROKASTA

Kulttuuriasiainpäälikkö Matti Karhos

p. 050 387 8792

Matti.Karhos@lahti.fi

LAHTI